

מטעמי תורת זי"ם

פרשת חקת – סודו של נחש הנחושת

העם התלונן על הקב"ה והם נענשו על ידי "הַנְּחָשִׁים הַשֶּׁרְפִים". וכדי לרפא את הנותרים ציוה הקב"ה את משה רבינו לעשות "שֶׁרָף" ולשים אותו על נס כפי שנאמר "וַיִּדְבֶר הָעֵם בְּאַלְקִים וּבַמְּשֵׁה לְמַה הֶעֱלִיתָנוּ מִמִּצְרָיִם לָמֹות בְּמִדְבָר כִּי אֵין לָחֵם וְאֵין מַיִם וַנִּפְשְׁנוּ קִצָּה בַלָּחֵם הַקָּלָקַל: וַיִּשְׁלַח ה' בְּעַם אֶת הַנְּחָשִׁים הַשֶּׁרְפִים וַיִּנְשְׁכוּ אֶת הָעֵם וַיָּקַמְתָּ עִם רַב מִיִּשְׂרָאֵל: וַיָּבֵא הָעֵם אֶל מֹשֶׁה וַיֹּאמְרוּ חֲטֵאנוּ כִּי דִבְרַנוּ בַּה' וּבָדָד הִתְפַּלֵּל אֵל ה' וַיְסַר מֵעֲלֵינוּ אֶת הַנְּחָשׁ וַיִּתְפַּלֵּל מֹשֶׁה בְּעַד הָעֵם: וַיֹּאמֶר ה' אֶל מֹשֶׁה עֲשֵׂה לָךְ שֶׁרָף וְשִׂים אֹתוֹ עַל נֶס וְהָיָה כָּל הַנִּשְׁרָף וְרָאָה אֹתוֹ וְחָי: וַיַּעַשׂ מֹשֶׁה נַחֲשׁ נָחֹשֶׁת וַיִּשְׁמְהוּ עַל הַנֶּס וְהָיָה אִם נִשְׁךְ הַנְּחָשׁ אֶת אִישׁ וְהָבִיט אֶל נַחֲשׁ הַנְּחָשֶׁת וְחָי" (במדבר כא, ה-ט).

ויש להבין, מדוע רפואתם של אותם אנשים שנשכו בידי 'הנחשים השרפים' באה דווקא כאשר היו מביטים אל 'נחש הנחושת' שעשה משה?

הס"מ התלבש בנחש הקדמון על מנת להחטיא את אדם וחווה

הנחש הקדמון בגן עדן היה נראה במראהו קצת כדמות אדם (ספר חסידים' סימן תתשסו). הוא היה בעל שתי ידיים ושתי רגלים (ספר הליקוט' להארי"ז ז"ל ספר משלי סימן ז ד"ה לשמרך מאשה זרה. ראה 'בראשית רבה' כ, ה), והלך בקומה זקופה (פסיקתא זוטרתא' בראשית ג, א) על שתי רגליו (ספר חסידים' סימן תתשסו) וענינו היו דומות לעיני אדם (עפ"י ספר חסידים' סימן תתשסו). מאכלו היה מאכל של בני אדם (בראשית רבה' כ, ה) והוא היה מסיח כבני אדם (דברים רבה' ה, י) בלשון הקודש (פסיקתא זוטרתא' בראשית ג, א) באמצעות פתחון פה שנתן לו הבורא, בשונה מכל בעלי החיים (תנא דבי אליהו אליהו זוטא פרק י אות ג ד"ה בדעתו של הקדוש ברוך הוא). וזה היה במטרה שיוכל ללכת בשליחותו של אדם הראשון לקצה הארץ ולהשיב לו דבר (ילקוט ראובני פרשת בראשית ד"ה והנחש היה ערום), ואף ללכת ולבוא בשליחותו לפי צורכו עם סחורה בידו (בראשית רבה' יט, א).

אמנם על אף שהנחש הקדמון היה הולך בקומה זקופה כמו אדם (עפ"י 'אמרי נועם' לר' מאיר הורוויץ מדו"קוב פרשת בראשית על הפסוק 'ותאמר האשה הנחש' אות יב ד"ה הנה להבין הענין), הרי שהיה מראהו דומה גם קצת לגמל (בראשית רבה' יט אות א, וזר פרשת בראשית דף לה ע"ב מהשמשות הזוהר סימן ז, 'פרקי דרבי אליעזר' פרק יג ד"ה הקנאה והתאוה והכבוד, 'ספר הבהיר' לר' נחוניא בן הקנה בסוף הספר אות ר' ד"ה שאלו תלמידיו) לפי שהיה צוארו ארוך וכאשר הוא היה מהלך על רגליו היה גופו מתקמט עולה ויורד כמו חטוטרת של גמלים מתוך רכיכותו הרבה. גופו היה משמש את האדם להוליד מַשְׁאוֹת ממקום למקום ולרכיבה כמו על גבי הגמל (ירד"ל על פרקי דרבי אליעזר פרק יג ד"ה והיה דמותו כמין גמל). לכן בריאת הנחש בימי בראשית היתה טובה גדולה לאדם (בראשית רבה' יט, א) והוא היה שֶׁמֶץ גדול (גמ' סנהדרין דף ט ע"ב) מאוד עבורו, והיו נהנים ממנו (יאר לשמים' לר' מאיר הלוי מאפטא פרשת שמות ד"ה עוד נ"ל ובהקדם נפרט).

באותה השעה היה הס"מ שר גדול בשמים (פרקי דרבי אליעזר' פרק יג ד"ה הקנאה והתאוה והכבוד), מלאך מבין המלאכים השרפים (השלי"ה הקדוש' בחלק 'בית דוד' ד"ה דע כי מתחלה היה חוטא לשם מצוה). הוא היה בעל שתיים עשרה כנפים, לעומת שאר השרפים שהיו רק בעלי שש כנפים (פרקי דרבי אליעזר' פרק יג ד"ה הקנאה והתאוה והכבוד). וכשראה הס"מ את מעלת האדם הראשון הוא קינא בו (השלי"ה הקדוש' בחלק 'בית דוד' ד"ה דע כי מתחלה היה חוטא לשם מצוה) על שהיה יציר עפר הנמצא בשפל המקומות ואף על פי כן היה שלם בצורתו יותר ממנו ודומה כמין 'בן אֵלוֹה' (כתם פז' לר' שמעון לביא על השמשות הזוהר לזוהר חדש סימן מה ד"ה מיד אבאיש). וכן קינא על שנתן לו הקב"ה לשלוט בדגי הים ובעוף השמים (זוהר פרשת בראשית דף לה ע"ב מהשמשות הזוהר סימן לד ד"ה נשמת הזכר). ואז הס"מ התעורר כנגד אדם הראשון להיות מסייע לו בדבר עבירה (השלי"ה הקדוש' בחלק 'בית דוד' ד"ה דע כי מתחלה היה חוטא לשם מצוה) כדי שיחטא לפני בוראו (פרקי דרבי אליעזר' פרק יג ד"ה הקנאה והתאוה והכבוד) ויגורש מלפניו יתברך (ספר הבהיר' לר' נחוניא בן הקנה בסוף הספר אות ר' ד"ה שאלו תלמידיו, זוהר פרשת בראשית דף לה ע"ב מהשמשות הזוהר סימן לד ד"ה נשמת הזכר).

לצורך כך הס"מ ירד עם כל חיילותיו וביקש בארץ 'חבר' כמותו (ספר הבהיר' לר' נחוניא בן הקנה בסוף הספר אות ר' ד"ה שאלו תלמידיו, זוהר פרשת בראשית דף לה ע"ב מהשמשות הזוהר סימן לד ד"ה נשמת הזכר). הוא ראה את כל הבריות שברא הקב"ה, עד שמצא את הנחש שעליו נאמר "והנחש היה ערום מפל חית השדה אֲשֶׁר עָשָׂה ה' אֱלֹקִים" (בראשית ג, א) (פרקי דרבי אליעזר' פרק יג ד"ה הקנאה והתאוה והכבוד), שהיה בעל זנב וכתפארת האדם (אלשיך הקדוש' פרשת בראשית, כ, ב דף יח ע"ב טור ב' על הפסוק 'ויהיו שניהם ערומים') והיה יודע לפתות ולומר דברים טובים ומתוקים ואָן טמון בלבו (עפ"י הגאון מווילנא בביתאור למשלי א, ד). ולא היה בכל חית השדה חכם להרע כמותו (זוהר פרשת בראשית דף נב ע"א ד"ה מכל חית השדה,

קוראים יקרים אנו זקוקים לעזרתכם כדי להדפיס ספר זה לתועלת הרבים!

בעזרת ה' ובשעה טובה ומוצלחת אנו עומדים לפני הדפסת הספר הראשון בסדרת "מטעמי תורת חיים" אשר יכלול את המאמרים שהתפרסמו בעלון. דעו לכם! אין לנו שום סיוע מוסדי ולכן אנו זקוק לתרומתכם הנדיבה כדי שנוכל להעלות את הדברים שאתם קוראים מידי שבוע על ספר לתועלת הרבים בכל העולם כולו! ניתן לתרום להוצאת הספר ולהנציח את התרומה להצלחה ורפואה או להבדיל לעילוי נשמה. אשרי מי שיהיה לו חלק בהפצת התורה הגדולה הזאת לדורי דורות! המבקשים לתרום ולהנציח ניתן ליצור קשר ישירות עם המחבר בטלפון 052-7675933 וכן ניתן להעביר תרומה לחשבון הבנק שהוקם אך ורק למטרת מימון הוצאת הספר: שם החשבון חיים לגר בנק הדואר סניף 001 מספר חשבון 30608503

עפ"י פרקי דרבי אליעזר פרק יג ד"ה הקנה והתאוה והכבוד, והוא היה כלי המוכן לפורענות לקבל את 'הכוח' שיתקשר בו להחטיא את חוה (רבינו בחיי בראשית ג, טו על הפסוק ויאבה אשית). ובפרט שהיה השמש של אדם וחוה ועמד אצלם תמיד, ולא היה מי שיכול לפתות יותר ממנו (הרמ"ד וואלי בראשית פרק ג על הפסוק ויהנש היה ערום).

אז הס"מ עלה 'ורכב' על גביו של הנחש הגשמי (פרקי דרבי אליעזר פרק יג ד"ה הקנה והתאוה והכבוד, וספר הבהיר לר' נחוניה בן הקנה בסוף הספר אות ר' ד"ה שאלו תלמידיו, וזה פרשת בראשית דף לה ע"ב והנחש רבי יצחק) אשר נעשה 'מרכבתו' למטה בארץ כדי שיפעל על ידו (כתם פו' לר' שמעון לביא על השמטות הוזהר לזוהר חדש סימן מה ד"ה מיד אבאיש) ויהיה לו פה לדבר עם האשה (אלשיך הקדוש פרשת בראשית ג, א ד"ה אמנם הנח). וכך התייחד הס"מ עם הנחש (רקנאטי על התורה פרשת בראשית ד"ה ספר הבהיר) ונעשו אחד (וזה פרשת בראשית דף לה ע"ב והנחש רבי יצחק). לכן גם התיבה 'שטן' עולה בגמטריא 'נחש' עם הכולל (הרמ"ד וואלי בראשית ג על הפסוק ויהנש היה ערום. ראה רבינו בחיי בראשית ג, א על הפסוק והנחש היה ערום), והיה צלמו של הס"מ נראה על הנחש וכל הבריות היו בורחות מחמת כן מפניו. אחר כך הוא הגיע אל האשה ובדבריו החטיאה, והביא מיתה לעולם (וזה פרשת בראשית דף לה ע"ב והנחש רבי יצחק) כפי ענינו, שהרי הס"מ הוא 'מלאך המוות' בעצמו (ראה גמ' בבא בתרא דף טו ע"א) (וזה פרשת בראשית דף לה ע"ב ודאי בחכמה). וכל המעשים שעשה ודיבר הנחש לא היו אלא מדעתו של הס"מ המלוכב בו (ראה בראשית רבה' כ אות ה, וכן בראשית רבה' יח אות ו, וכן רש"י בראשית ג, א) (פרקי דרבי אליעזר פרק יג ד"ה הקנה והתאוה והכבוד, אלשיך הקדוש פרשת בראשית ג, א ד"ה אמנם הנח).

הקב"ה השפיל את הנחש הקדמון אך נשאר בו צלם מהס"מ

לאחר החטא העניש הקב"ה את הנחש כפי שנאמר לו 'ויאמר ה' אלקים אל הנחש כי עשית זאת ארוור אֶתָּה מִכָּל הַבְּהֵמָה וּמִכָּל חַיַּת הַשָּׂדֶה עַל גֻּחַךְ תֵּלֵךְ וְיֵעָר תֹּאכַל כָּל יְמֵי חַיֶּיךָ" (בראשית ג, ד). ובאותה השעה ירדו מלאכי השרת וקצצו את ידיו ורגליו של הנחש (בראשית רבה' כ, ה) על שהחטיא את אדם וחוה בהיותו בקומה זקופה (אמרי נועם לר' מאיר הורוויץ מדויקוב פרשת בראשית על הפסוק ויתאמר האשה הנחש' אות יב ד"ה הנה להבין הענין), והפך להיות הולך על גחוונו. הנחש נעשה אוכל עפר כל ימי חייו (בראשית רבה' כ, ה) כלומר שטועם רק טעם של 'עפר' על אף שאוכל הרבה מיני מאכלים (עפ"י במדבר רבה' יט, כב ד"ה דבר אחרי), וזה מדה כנגד מדה על שהחטיאם באכילת עץ הדעת (אמרי נועם לר' מאיר הורוויץ מדויקוב פרשת בראשית על הפסוק ויתאמר הנחש' אות יב ד"ה הנה להבין הענין). ועוד בשעה שאמר ה' לנחש "ארוור אֶתָּה מִכָּל הַבְּהֵמָה" אז הוא כרת את לשונו שלא יהיה מסיח יותר (דברים רבה' ה, ט) כלשונו בני האדם (רד"ל בביאורו על דברים רבה' ה, ט), ולא השאיר לו אפילו קול כשיחתם של בעלי החיים האחרים, כגון צפצוף העופות וגעיית השור והחמור (ילקוט ראובני פרשת בראשית ד"ה הנחש היה ערום).

הקב"ה הפשיט אז את עורו של הנחש ועשה ממנו "פִּתְנוֹת עוֹר" לאדם וחוה שנאמר 'וינעש ה' אלקים לָאָדָם וּלְאִשְׁתּוֹ פִּתְנוֹת עוֹר וַיִּלְבָּשֵׁם" (בראשית ג, כא) (פרקי דרבי אליעזר פרק כ ד"ה רבי יהושע בן קרחה, יתרום ונתן בראשית ג, כא). לכן לאחר שנאמר 'ויִהְיוּ שְׁנֵיהֶם עֲרוּמִים הָאָדָם וְאִשְׁתּוֹ וְלֹא יִתְבַּשְׁשׁוּ" (בראשית ב, כה) לא נאמר מיד 'וינעש ה' אלקים לָאָדָם וּלְאִשְׁתּוֹ פִּתְנוֹת עוֹר וַיִּלְבָּשֵׁם" (בראשית ג, כא) כפי שהיה ראוי, אלא הפסיק בינתיים בכל המעשה של הנחש בכדי להורות שמעורו של הנחש עשה להם הקב"ה את ה"פִּתְנוֹת עוֹר" (בית גדול- ביאור המספיק על פרקי דרבי אליעזר פרק כ ד"ה מן העור. וראה רש"י בראשית ג, א). וציוה ה' יתברך שגם בעתיד יהיה הנחש מפשיט את עורו וְעֵצָבוֹן כָּל פֶּעַם מַחֲדָשׁ, והוא בכלל גזירתו "עַל גֻּחַךְ תֵּלֵךְ" (בראשית ג, יד) (רד"ל על פרקי דרבי אליעזר פרק כ אות י ד"ה מן העור). כתנות העור נעשו לאדם וחוה מיעור הנחש' על מנת לפתוח להם פתח של תשובה כשיראו את החטא נגד עיניהם תמיד, ויתעוררו לתקנו (ומדש תלפיות' למחבר 'שבת מוסר' ענף אדם הראשון ד"ה על הפסוק ויעש).

גם את הס"מ והכת שלו הקב"ה העניש, והפיל אותם ממקום קדושתם מן השמים (וזה פרשת בראשית דף לה ע"ב מהשמטות הוזהר סימן לד' ד"ה מה היה לבושו, רקנאטי על התורה פרשת בראשית ד"ה בראשית רבה ומהו אותו אילן) והס"מ עצמו ירד ונעשה לשר של עשו הרשע, כאשר עתיד ה' להשפילו קודם שיעקור את מלכותו שהיא מלכות אדום שנאמר "וְהָיָה בַּיּוֹם הַהוּא יִפְקֹד ה' עַל צָבָא הַמְּרוֹם בְּמֵרוֹם וְעַל מַלְכֵי הָאֲדָמָה עַל הָאֲדָמָה" (ישעיה כד, כא) (ספר הבהיר לר' נחוניה בן הקנה בסוף הספר אות ו). ועד היום הצלם של הס"מ עדיין נשאר על כל נחש ונחש, וצלם זה הוא כוח השוֹרָה עליו וגורם כי הנחש מפחיד את הבריות והן בורחות מפניו אפילו אם הן גדולות ממנו (אור החמה' על זוהר פרשת בראשית דף לה ע"ב ד"ה י' יצחק אמר מהרמ"ק). וגם נשאר לנחש הגשמי מעט צורת אדם' כפי שהיה לנחש הקדמוני, וזה בשתי עיניו שהן עדיין דומות לעיניו של האדם (ספר חסידים' סימן תתשסו).

'הנחשים השרפים' נשלחו על ידי הס"מ ונפרעו מהערב רב שחטאו

בארה של מרים' הסתלקה מישראל עם מותה של מרים. וכאשר היא חזרה, היא לא השקתה ככתחילה את ישראל יחד עם 'הערב רב' שהלכו איתם, אלא רק את ישראל. נוסף לכך 'הערב רב' לא היו אוכלים את המן שהיה נקרא 'לחם מן השמים' אלא רק את הפסולת שנשארה ממנו אחרי שטחנו אותו ברחיים כפי שנאמר "שֵׁטוֹ הָעַם וְלָקְטוּ וְטָחְנוּ בְּרַחִים אוֹ דָכוּ בְּמִדְכָה וּבִשְׁלוּ בַּפָּרוֹ וַעֲשׂוּ אֹתוֹ עֲגוֹת וְהָיָה טַעְמוֹ כְּטַעַם לֶשֶׁת הַשָּׁמֶן" (במדבר יא, ח). "הָעַם" אלו הערב רב, שהפסולת שקיבלו מהמן היה מגיע רק עד לטעם של "לֶשֶׁת הַשָּׁמֶן" ולא השתנה לטעמים שונים של מתוק, חמוץ, מר, כפי תכונתו של המן. ואין דבר שנפש אדם קצה בו כמו מי שמתמיד לאכול דברים שונים. ועל זה קמו 'הערב רב' לדבר נגד ה' כפי שנאמר "וַיִּדְבֹר הָעַם בְּאַלְקִים וַיִּבְמַשֶּׁה לְמַה הִשְׁלִיתֵנוּ מִמִּצְרָיִם לְמוֹת בְּמִדְבָר כִּי אֵין לָחֶם וְאֵין מַיִם וְנַפְשֵׁנוּ קָצָה בְּלַחַם הַסֶּקֶל" (במדבר כא, ה) (ישעיה ח' פרשת חקת ד"ה ואין מים יוב' וד"ה ידך ים סוף) (להרחבה על בארה של מרים ראה מאמרנו לפרשת חקת – בארה של מרים).

בעקבות כך ה' יתברך החליט לכלות את 'הערב רב' כך שיישארו רק ישראל לבדם להיכנס לארץ (ישעיה ח' פרשת חקת ד"ה ואין מים יוב') שאותה העת היתה כבר שנת הארבעים לצאתם ממצרים (עפ"י רבינו בחיי פרשת במדבר כא, ה ד"ה ועוד שנעשו). וה' נתן רשות לס"מ שהוא 'הנחש הקדמוני' (הרמ"ד וואלי פרשת במדבר פרק כא על הפסוק וישלח ה' בעם) להתעורר ולשלוט בהם (וזהר חדש' תחילת פרשת חקת ד"ה ולבטר אתהדרו) ואז נשלחו 'הנחשים העליונים' הרוחניים (אור החמה' על זוהר פרשת תרומה דף קמח ע"ב ד"ה יבניו דנחש' מהרמ"ק) שיצאו מ'הנחש העליון' (וזהר חדש' תחילת פרשת חקת ד"ה ולבטר אתהדרו) והתלבשו בנחשים התחתונים הגשמיים הנושכים (אור החמה' על זוהר פרשת תרומה דף קמח ע"ב ד"ה יבניו דנחש' מהרמ"ק) כפי שנאמר "וַיִּשְׁלַח ה' בְּעַם אֶת הַנְּחָשִׁים הַשָּׂרְפִים וַיִּנְשָׁכוּ אֶת הָעַם וַיָּמָת עִם רַב מִיִּשְׂרָאֵל" (במדבר כא, ו), "עם רב מיִּשְׂרָאֵל" – לא נאמר רק 'עם רב' או 'רבים מישראל' אלא 'עם רב מיִּשְׂרָאֵל', כי הכוונה היא ליערב רב' שהיו בתוך בני ישראל (ישעיה ח' פרשת חקת ד"ה ואין מים יוב') (להרחבה על הערב רב ראה מאמרנו לפרשת בא – ישמות הערב רב).

הנחשים הגשמיים שנשכו אותם היו כבר נמצאים עמהם במדבר כפי שנאמר "הַמּוֹלִיכֶךָ בְּמִדְבָר הַגָּדֹל וְהַנּוֹרָא נַחֵשׁ שָׂרָף וְעֶקְרָב" (דברים ח, טו) אך לא היו מזיקים להם עד כה, ורק עתה לאחר שדיברו ניתן לנחשים רשות להשתלח בהם (רבינו בחיי פרשת במדבר כא, ה ד"ה ועוד שנעשו, שפתי כהן על התורה פרשת חקת על הפסוק וישלח ה' בעם). והם נקראו בשם "הַנְּחָשִׁים הַשָּׂרְפִים" (במדבר כא, ו) לפי שהם היו תולדות של 'הנחש הקדמוני' שהוא היה 'מלאך שרף' (רבינו בחיי בראשית ג, טו על הפסוק ויאבה אשית) וכפי שנקראו המלאכים בשם "שָׂרְפִים" שנאמר "שָׂרְפִים עֹמְדִים מִמַּעַל לוֹ שֵׁשׁ כְּנָפִים שֵׁשׁ כְּנָפִים לְאֶחָד בְּשֵׁתַיִם כְּסָה פָּנָיו וּבְשֵׁתַיִם יָכַסָּה רַגְלָיו וּבְשֵׁתַיִם יְעוֹרְפֵהוּ" (ישעיה ו, ב) (וזהר חדש' תחילת פרשת חקת ד"ה ולבטר אתהדרו). ואז הנחשים הגשמיים הללו היו נושכים אותם וזורקים בתוכם אש שהיתה שורפת את בני מעיהם

עד שהיו מתיים (וזהר פרשת חקת דף קמ"ב ע"ב ד"ה וידבר העם). והנחשים נשלחו אליהם כי דיברו נגד ה' וכל הנוגע בכבודו יתברך לוקה בנחש, היות שעשה כ'נחש' הקדמוני' שדיבר על ה' יתברך (אלשיך הקדוש) פרשת חקת במדבר כא, ז דף כ"ג ע"ב טור א ד"ה עוד הקדמה ידוע) באומרו לחוה 'ויאמר הנחש אל האשה לא מות תמתן: כי ידע אלקים כי ביום אכלכם ממנו ונפקחו עיניכם והייתם כאלקים לדעי טוב ורע' (בראשית ג, ד – ה).

בין אנשי הערב רב היו גם כאלה שראויים להיתקן והם הכירו בחטאם והתוודו על עוונם שנאמר 'ויבא העם אל משה ויאמרו חטאנו כי דברנו בה' ונבדל ונתפלל אל ה' וניסר מעלינו את הנחש ונתפלל משה בעד העם" (במדבר כא, ז). אותם הערב רב ביקשו 'וניסר מעלינו את הנחש' בלשון יחיד, ולא אמרו 'את הנחשים' בלשון רבים כי ידעו שהעיקר הוא להסיר את 'הנחש העליון' (ע"פ הדעת טוב' לר' חיים ויטאל פרשת חקת ד"ה ויאין מים יובן, 'רבינו בחיי' פרשת חקת במדבר כא, ז ד"ה ויסר) שהוא הכוח הממית (רבינו בחיי פרשת חקת במדבר כא, ז ד"ה ויסר) והוא המזל והשר של כל הנחשים שנושכים אותם (ע"פ הדעת טוב' לר' חיים ויטאל פרשת חקת ד"ה ויאין מים יובן) והוא זה שניתן לו רשות לשלוט עליהם (הרמ"ד וואלי במדבר פרק כא על הפסוק ויבוא העם אל משה), וכשהוא יוסר אזי ממילא יוסרו גם הנחשים התחתונים. וכיון ש"הנחש" שעליו הם ביקשו היה 'הנחש העליון' לכן אמרו 'וניסר מעלינו' כלומר את זה שהוא מעלינו בשמים, ולא ביקשו 'ויסר מבינינו' או 'ויסר ממנו' שאז היה כוונתם לנחשים התחתונים (ע"פ הדעת טוב' למהר"י פרשת חקת ד"ה ויאין מים יובן).

משה רבינו עשה את הנחש מ'נחשת' הרומזת לנחש הרוחני הוא ה'ס"מ

כאשר ראה ה' יתברך שאלו שנשארו מהערב רב התוודו ושבו בתשובה, הוא ביקש לרפואתם. אז הוא ציוה את משה רבינו (ע"פ הדעת טוב' למהר"י פרשת חקת ד"ה ויאין מים יובן) לעשות שָׁרָף גדול שִׁרְפָה בכל המחנה שנאמר "עֲשֵׂה לָךְ שָׂרָף" (במדבר כא, ח) (פירוש הרוקח' על התורה פרשת חקת שער פנים ואחור פרק כא פסוק ח). אך משה רבינו הלך ועשה "נחש נחשת" ולא נחש מסוג "שָׂרָף" שנאמר "ויעש משה נחש נחשת" (במדבר כא, ט), משום שהוא ידע את עיקרו ושורשו של ה"שָׂרָף" שהוא 'הנחש' (וזהר פרשת תרומה דף קמ"ב ע"ב ד"ה ויקרא דמלתא) הקדמוני' (אור החמה' על זוהר פרשת תרומה דף קמ"ב ע"ב ד"ה ובגין דנחש' מהרמ"ק) שהיה מאוחד עם ה'ס"מ" (רקנאטי על התורה' פרשת בראשית ד"ה ספר הבהיר). והבין כי המזיק למטה אומנם נקרא 'שָׂרָף' אך למעלה הוא נקרא 'נחש' (נור הקודש' לר' יחיאל מיכל על 'בראשית רבה' פרשה לא סימן ח ד"ה אין הלשון הזה נופל) ולכן עשה 'נחש' למטה כפי שהוא הרושם שלו למעלה (וזהר פרשת תרומה דף קמ"ב ע"ב ד"ה מאי טעמא) 'ראש לכל כוחות הדין' (אור החמה' על זוהר פרשת תרומה דף קמ"ב ע"ב ד"ה ובגין דנחש' מהרמ"ק).

משה רבינו צפה והבין ש'הנחש' הקדמוני' התעורר עתה עליהם בתוקף דינו הקשה, לפיכך החליט לעשות את הנחש דווקא מ'נחשת'. והטעם בזה כי ישנם שלושה סוגים של מתכות – 'כסף' שהוא מצד החסד, 'זהב' שהוא מצד הדין, ו'נחשת' שהוא זוהמת הזהב ונחשב 'תוקף הדינים' הקשים יותר (ראה זוהר פרשת תרומה דף קמ"ב ע"ב ד"ה ונחשת נפקא מזהב ואשתי לגרעמיא וכן זוהר פרשת תרומה דף קמ"ב ע"ב ד"ה דבר אחר זהב וחסף). וכן הנחש הקדמוני למעלה הוא שורש 'תוקף הדינים' הקשים ממש כמו הנחשת. וזה מה שאמרו רבותינו כי משה רבינו עשה את הנחש דווקא מ'נחשת' כי 'לשון נופל על לשון' (ראה 'בראשית רבה' פרשה לא, ח, רש"י במדבר כא, ט) וכוונתם לרמוז ששתי הלשונות 'נחש' ו'נחשת', מכוונים יחד להיות שניהם משורש אחד של 'תוקף הדינים' הקשים. ועל כן משה עשה את הנחש מ'נחשת' כדי שיהיה כפי מדרגת הנחש הקדמוני (נור הקודש' לר' יחיאל מיכל על 'בראשית רבה' פרשה לא סימן ח ד"ה אין הלשון הזה נופל. ראה ספר הגירושין להרמ"ק פרק ג ד"ה יב' בליליא' שכתב כי הנחשת הוא יניקת ה'נחש').

וגם התיבה 'נחשת' בעצמה היא מלשון 'נחש' (נור הקודש' לר' יחיאל מיכל על 'בראשית רבה' פרשה לא סימן ח ד"ה אין הלשון הזה נופל, 'מחשף הלבו' פרשת עקב דף צ"ב ע"ב סוף ד"ה אפשר לרמוז) הקדמוני' שהוא ה'ס"מ". לכן על התיבות 'נחש נחשת' שבפסוק "ויעש משה נחש נחשת וישמהו על הנס וקהה אם נשך הנחש את איש והביט אל נחש הנחשת וקח" (במדבר כא, ט) תרגם אונקלוס "חנניא דנחש" (אונקלוס במדבר כא, ט) כלומר קרא ל"נחשת" בשם 'נחש' שפירושו 'נחש'. וכך הוא תרגם גם את התיבה "נחשת" בפסוק "אָרְךָ אֶשֶׁר לֹא בִמְסַפְּנֵת תֹאכַל בָּהּ לָחֶם לֹא תִחַסֵּר כֹּל בָּהּ אֶרֶץ אֶשֶׁר אֲבָנֶיהָ בְּרָזָל וּמִתְרַקֵּה תִחַצֵּב נַחֲשֵׁת" (דברים ח, ט) (ראה אונקלוס דברים ח, ט). לפי שכונת הקב"ה בברכת 'ומתרקה תחצב נחשת' הוא לברך את ישראל שיחצבו ויסירו את 'הנחש הקדמוני' שהוא ה'נחשת' מהרריה של ארץ ישראל, כך שלא יהיה לו עוד כוח ויכולת לינוק משם והוא יושלך על ידם מהמקום ההוא (מחשף הלבו' לר' יעקב אבוחצירא פרשת עקב דף צ"ב ע"ב סוף ד"ה אפשר לרמוז). וזה שבח הקב"ה בעצמו שנאמר "כִּי שִׁבַר דְּלֹתָו נַחֲשֵׁת" (תהלים קז, ט) כשהכוונה ל'נחש' שהוא הסטרא אחרא (ועלולת הבע"ר לר' יוסף צבי הירש בן שלמה זלמן פרשת ויצא דף ע"ב ע"ב בחלק תוכחות מוסר ד"ה ואמר נגד הכת השלישי).

'נחש הנחשת' עמד באויר בנס והמביט בו היה נרפא מנשיכת הנחש

ה' יתברך לא אמר למשה לעשות 'נחש' אלא ציוה אותו לעשות 'שָׂרָף' שנאמר "ויאמר ה' אל משה עשה לך שָׂרָף ושים אותו על הנחש וכל הנחש אשר ינשך אותו ימות וכל הנחש אשר ינשך אותו ימות" (במדבר כא, ח), ומשה הבין שה' רוצה בזה ללמדו לעשותו מ'נחשת' כשם שיש במלאכים השרפים וכפי שראה יחזקאל הנביא ו'נרְגְלֵיהֶם רָגְלֵי שָׂרָף וְכָף רְגְלֵיהֶם כְּכָף רְגְלֵי עֶגְלָה וְנִצְצִים כְּעֵינֵי נַחֲשֵׁת קָלְלִי" (יחזקאל א, ז). ואכן משה רבינו הכין את הנחש שעשה מ'נחשת' קלל" והוא היה נקרא 'נחש הנחשת' (פירושו ר' אליעזר מגרמיוזא על התורה' פרשת חקת על הפסוק 'עשה לך שָׂרָף', רבינו אפרים על התורה' במדבר ח, ח ד"ה עשה לך שָׂרָף. ראה מלבי"ם בחלק 'באור הענין יחזקאל א, ז). ואחר כך משה רבינו הצטווה להעמיד את נחש הנחשת באוויר בדרך "נס" שנאמר "ויאמר ה' אל משה עשה לך שָׂרָף ושים אותו על הנחש וכל הנחש אשר ינשך אותו ימות" (במדבר כא, ח) (פירוש הרוקח' על התורה פרשת חקת במדבר כא, ח).

וכך אכן משה עשה שנאמר "ויעש משה נחש נחשת וישמהו על הנס" (במדבר כא, ט), ו'ישמהו' – פירושו שכיוון אותו (פירוש הרוקח' על התורה פרשת חקת במדבר כא, ח) והשליכו למעלה ואז נחש הנחשת עמד בנס באוויר העולם (מדרש תחומא: פרשת חקת אות יט, 'במדבר רבה' יט, כג, 'פירוש הרוקח' על התורה פרשת חקת במדבר כא, ח, 'אלשיך הקדוש' פרשת חקת במדבר כא, ז דף כ"ג ע"ב טור א ד"ה עוד הקדמה ידוע) לכן נאמר בפסוק "על הנס", ללמד שהנס הוא זה ש'העמידו' (מפירושו רבינו אפרים על התורה' פרשת חקת על הפסוק 'וישמהו על הנס'). וכן התיבה "הנס" נאמרה בה"א הידיעה, בכדי לומר שזה 'הנס' הידוע שעל ידו הוא היה עומד (שפתי כהן על התורה' פרשת חקת על הפסוק 'ויעש משה נחש נחשת'). ונס זה נעשה על ידי שם הוי"ה הקדוש כפי שנרמז בפסוק "ויעש משה נחש נחשת וישמהו על הנס" (במדבר כא, ט) שהתיבה "וישמהו" לפי הקרי' היא כך ו'ישמהו', ונמצא שיש בה אותיות יה"ו מיותרות שהרי שיכול היה לומר רק "וישם על הנס", אלא ש'ימדד' עם האות ה' שבתחילת התיבה "הנס" יוצא שם יה"ו ברוך הוא (אלשיך הקדוש' פרשת חקת במדבר כא, ז דף כ"ג ע"ב טור א ד"ה עוד הקדמה ידוע).

כאשר האנשים שחטאו בלשונם הביטו בנחש שעשה משה רבינו, הם נזכרו בנחש הקדמוני שהיה מהלך בקומה זקופה ובגלל לשונו הרעה הוא התקלל "על גֹּחַזְךָ תִּלְדָּךְ" (בראשית ג, יד) ונקצו לו הרגלים ואיבד את סגולתו וירד ממעלתו הגבוהה לשפל המדרגה – ואז הם נתנו את ליבם אל ה' (ובגל בנימין סוף פרשת חקת חלק א דרוש ט דף ע"ב ע"ב טור א ד"ה ויבלקוטי ועיניו עורו). הערב רב הבינו כי 'נחש הנחשת' רומז אל ה'ס"מ אשר פיתה את אדם הראשון (עפ"י אור החיים הקדוש' במדבר כא, ח ד"ה ב' להכיר חטאם) ולכן על ידי ההסתכלות שלהם כלפי מעלה הם הורו כי 'הנחש' שהוא שורשם פנוע תחת ה' יתברך והוא מעשי ידיו ואין זולתו יתברך בשמים ובארץ (עפ"י ע"פ הדעת טוב' למהר"י פרשת חקת ד"ה ויאין מים יובן). ואז היו מבטלים בליבם ולא משגיחים על כוחו הנורא והמתיק בזה את כוחות 'הדינים'

